MEJDS. 2017; 7.
Published online 2017 Nov. Research Article

Investigate mediating effect of self-esteem in the relationship between insecure attachment styles with marital burnout opiate addicts

*Nader Ayadi[1], Mohsen Rasouli[2], Ali Mohammad Nazari[3]

Author Address
1. MA student family counseling, group counseling, College of Humanity and Psychology, Khwarizmi University, Tehran, Iran;
2. Assistant Professor of guidance & counseling group, College of Humanity and Psychology, Khwarizmi University, Tehran, Iran;
3. Associate Professor of counseling, group counseling, College of Humanity and Psychology, Khwarizmi University, Tehran, Iran.
***Corresponding Author Address:** Alborz, Karaj, Shahid Beheshti Ave., University Square, Khwarizmi University.
***E-mail:** ayadinader23@gmail.com

Received: 2016 August 31; **Accepted:** 2016 September 12

Abstract

Objective: Substance use and its unpleasant consequences are a major social concern. Opiate addiction influenced by variety of factors. Simultaneously, it affects various aspects of life due to its multidimensional nature. The aim of this study was to investigate mediating effect of self-esteem in the relationship between insecure attachment styles with marital burnout among opiate addicts.

Methods: This is a descriptive correlation study. The population of the study included all opiate addicts admitted to addiction treatment centers in Tehran- Iran. Cluster sampling used to recruit 215 participants. In so doing, eight randomly chosen districts of Tehran with top four-drug rehabilitation center selected. In the next step, three addiction treatment centers from the each district randomly selected, from which all the participants were recruited. The research instruments were Self- Esteem Questionnaire (SEQ) developed by Rosenberg, Adult Attachment style Inventory (AAAI) developed by Collins & Read and Married Burnout Questionnaire (MBQ) developed by Pines. Pearson correlation and multiple regressions used to analyze the data.

Results: The results of correlation matrix between insecure attachment style, self-esteem and marital burnout showed that there is a significant relationship between insecure attachment style and self-esteem with marital burnout of opiate addicts. So that there is a positive relationship between insecure attachment styles with marital burnout and there is a negative and significant relationship between self-esteem with addicts' marital burnout. Also, the result of correlation matrix showed that insecure attachment style has the negative correlation with self-esteem. In addition ($P=0.003$, $\beta=0.238$). Also, Insecure attachment style indirectly affects the self-esteem, causing changes in marital burnout ($P>0.001$, $\beta=0.239$). In other words, insecure attachment style directly increases the marital burnout. At the same time, it also decreases their self-esteem, which in turn leads to an increase in marital burnout.

Conclusion: Research findings showed that self-esteem plays a mediating role in the relationship between insecure attachment style and marital burnout. So, due to the important role of self-esteem in the personal and marital life, it is necessary to pay attention to the role of psychological variables in social pathology prevention programs. Also, regarding the role of the child's intimate relationships with parents in childhood on individual's future social and marital communications, providing education to families about favorable parenting style and their impact on future children's life can play an important role in the quality of next-child interpersonal relationships in various dimensions of their life such as social and marital affairs.

Keywords: Insecure attachment style, Self-Concept, marital burnout & Morphine Dependence.

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-01]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1396.7.0.57.5]

Copyright © 2016, MEJDS. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

مجله مطالعات ناتوانی ۱۳۹۶؛ (۷).

انتشار برخط آبان‌ماه ۱۳۹۶ مقاله پژوهشی اصیل

بررسی نقش واسطه‌ای عزّت‌نفس در رابطه با سبک دلبستگی ناایمن و دلزدگی زناشویی معتادان مواد افیونی

*نادراعیادی[۱]، محسن رسولی[۲]، علی‌محمد نظری[۳]

توضیحات نویسندگان

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران؛

۲. استادیار گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران؛

۳. دانشیار گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران؛

***آدرس نویسنده مسئول:** البرز، کرج، خیابان شهید بهشتی، میدان دانشگاه، دانشگاه خوارزمی.

***رایانامه:** aydinader23@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۰ شهریورماه ۱۳۹۵؛ **تاریخ پذیرش:** ۲۲ شهریورماه ۱۳۹۵

چکیده

زمینه و هدف: به‌دلیل چندوجهی بودن اعتیاد و نقش مهم عزّت‌نفس در بروز مسائل مختلف فردی و زناشویی، هدف پژوهش حاضر بررسی نقش واسطه‌ای عزّت‌نفس در رابطه با سبک دلبستگی ناایمن و دلزدگی زناشویی معتادان به مواد افیونی بود.

روش‌بررسی: طرح پژوهش حاضر، همبستگی از نوع تحلیل مسیر بود. جامعهٔ آماری پژوهش حاضر را تمامی معتادان مواد افیونی مراجعه‌کننده به مراکز ترک اعتیاد شهر تهران تشکیل دادند که از بین آن‌ها ۲۱۵ نفر به شیوهٔ نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. به‌منظور گردآوری داده‌های پژوهش، از پرسشنامهٔ عزّت‌نفس روزنبرگ، مقیاس دلبستگی بزرگسال کولینز ورید و پرسشنامهٔ دلزدگی زناشویی پایینز استفاده شد. برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی و استنباطی (هم‌چون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه) و نرم‌افزار SPSS (ورژن ۲۱) استفاده گردید.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که دلبستگی ناایمن علاوه بر اثر معنادار مستقیم بر دلزدگی زناشویی معتادان موادافیونی(β = ۰/۲۳۸ و P=۰/۰۰۳)، به‌طور غیرمستقیم نیز با اثرگذاری بر عزّت‌نفس باعث تغییر در دلزدگی زناشویی می‌گردد (β=۰/۲۳۹ و p<۰/۰۰۱).

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر که نشان داد عزّت‌نفس در رابطه با دلبستگی ناایمن و دلزدگی زناشویی نقش واسطه‌ای دارد، توجه به نقش عزّت‌نفس در مداخله‌های درمانی و آموزش‌های خانواده، ضروری به نظر می‌رسد.

کلیدواژه‌ها: دلبستگی ناایمن، عزّت‌نفس، دلزدگی زناشویی، معتادان مواد افیونی.

حق انتشار محفوظ است © ۱۳۹۵، مجله مطالعات ناتوانی. این یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت مجوز اختیار_غیرتجاری ۴/۰ بین‌المللی (https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.fa) منتشر شده است که به شما اجازه می‌دهد که مواد منتشر شده در این مقاله را با شرط ارجاع مناسب به نسخهٔ اصلی، به‌طور غیرتجاری نسخه‌برداری و توزیع کنید.

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-01]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1396.7.0.57.5]

۱ مقدمه

مصرف مواد و پیامدهای ناخوشایند آن از مهم‌ترین و ناگوارترین دغدغه‌ها و آسیب‌های اجتماعی حال حاضر دنیا محسوب می‌شود و مدت‌هاست که نظر متخصصین بهداشت روانی را به خود جلب کرده است. مواد مخدّر، یکی از مشکلات اساسی بهداشت کشورهاست که باعث بروز برخی بیماری‌های عفونی می‌شود و تهدیدی برای سلامت و زندگی انسان‌ها می‌باشد (۱). تأثیر اعتیاد بر کیفیت رابطهٔ زوجین و وجود یا فقدان روابط صمیمی پایدار یا ناپایدار بین آن‌ها، می‌تواند آیندهٔ رابطهٔ زناشویی را به خطر اندازد. اعتیاد می‌تواند صمیمیت بین همسران را مورد تهدید قرار دهد، یا به آن آسیب برساند، یا به ورطهٔ زوال تدریجی بکشاند و زمینهٔ دلزدگی زناشویی را فراهم نماید. زوجینی که تمایل به استفاده از مواد مخدّر دارند، از رضایت زناشویی کم‌تری برخوردار هستند (۲). دلزدگی زناشویی به‌عنوان یک حالت رنج‌آور جسمانی، عاطفی و روان‌شناختی بر زندگی زوجین اثر می‌گذارد و زمانی بروز می‌کند که زوجین متوجه می‌شوند رابطه‌شان، علی‌رغم تلاش زیاد، معنایی به زندگی‌شان نمی‌دهد (۳). افراد معتاد معمولاً تعارضات و مشکلات زناشویی زیادی دارند که می‌تواند زمینهٔ بروز دلزدگی زناشویی آن‌ها را فراهم کند. نتایج برخی پژوهش‌ها نشان داده است که ۸۲ درصد از معتادان و همسران‌شان از ناسازگاری زناشویی رنج می‌برند (۴). نتایج مطالعهٔ حبیبیان و همکاران (۵) نشان داد که رضایت زناشویی همسران معتاد به مراتب کم‌تر از رضایت زناشویی همسران غیرمعتاد است. بهزاد و همکاران (۶) نیز در مطالعهٔ خود دریافتند که زنان معتاد نسبت به زنان غیرمعتاد از رضایت زناشویی کم‌تری برخوردارند.

از جمله عوامل تاثیرگذار بر رضایت زناشویی که می‌تواند بر دلزدگی زناشویی افراد معتاد نیز مؤثر باشد، سبک دلبستگی ناایمن است (۷). سبک دلبستگی، تجسم درونی فرد است از رابطهٔ دلبستگی که در کودکی با مراقبان خود داشته است. سبک دلبستگی فرد در کودکی، الگوی تعامل وی با افراد مهم زندگی در بزرگ‌سالی را تعیین می‌کند. به‌همین خاطر، بین سبک دلبستگی مادرـ نوزاد و مدل رابطهٔ عاشقانهٔ فرد در بزرگسالی رابطه وجود دارد (۸). یک فرض اساسیِ نظریهٔ دلبستگی بالبی[1] این است که در فرد بزرگ‌سال تنیدگی‌های جسمانی یا روان‌شناختی به‌طور خودبه‌خودی، سبک دلبستگی کودکی را فعال می‌کنند. ادراکِ یک تهدید احتمالی یا واقعی در بزرگ‌سالی، منجر به فعال شدن سبکِ دلبستگی کودکی می‌شود. وقتی سبک دلبستگی فعال شود، با توجه به سبک دلبستگی فرد، وی به دنبال راهی می‌گردد که در دسترس باشد و امنیت وی را برآورده سازد. سبک دلبستگی، تحت‌شرایط و حالت‌های مختلف از جمله تنیدگی‌ها و تهدیدهایی فعال می‌شود و فرد را به سمت یافتن راه‌حل متناسب با سبک دلبستگی، سوق می‌دهد. بنابراین احتمال مجموعه رفتارهای پُرخطر از جمله مصرف مواد در دل‌بستهٔ ناایمن بالاست (۹). تحقیقات مختلفی نشان داده‌اند که سبک دلبستگی با دلزدگی هم‌بسته است؛ به‌طوری که هم‌بستگی مثبتی بین سبک ناایمن (اجتنابی و دوسوگرا) و دلزدگی وجود دارد (۱۰). طالبی و همکاران (۱۱) نیز در پژوهشی نشان دادند که بین سبک دلبستگی ایمن و کاهش تعارضات زناشویی، رابطهٔ مثبت و معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، افرادی که سبک دلبستگی ایمنی داشتند، دارای تعارض زناشویی کم‌تری هستند. به‌طورکلّی، دلبستگی ایمن با رضایت‌مندی زناشوییِ بیش‌تر و دلبستگی غیرایمن با رضایت‌مندی زناشویی کم‌تر، رابطه دارد (۱۲).

متغیّری که هم در گرایش افراد به مصرف مواد و هم بر زندگی فردی و زناشویی آن‌ها بعد از اعتیاد تأثیر می‌گذارد، عزّت‌نفس است. عزّت‌نفس پایین، کمبود احساس خودکارآمدی و قدرت انطباق‌پذیری ضعیف در مواجهه با رویدادهای روزانه می‌تواند مقدّمات اعتیاد و رفتارهای اعتیادی را فراهم نماید (۱۳). از سوی دیگر، عزّت‌نفس، پدیده‌ای روان‌شناختی است که تأثیر قاطعی بر ابعاد عاطفی و شناختی انسان دارد و در مقابله با فشارهای زندگی، یک منبع مؤثر و مهم شناخته می‌شود. از آن‌جاکه عزّت‌نفس، قطعی‌ترین عامل در روند رشد روانی فرد محسوب می‌شود، هر اندازه که فرد در کسب عزّت‌نفس دچار شکست شود، دست‌خوش اضطراب، تزلزل روانی، بدگمانی از خود و احساس عدم کفایت از زندگی می‌گردد (۱۴). سالاری (۱۵) در پژوهشی با موضوع عزّت‌نفس و دلزدگی زناشویی نشان داد که عزّت‌نفس با دلزدگی زناشویی رابطهٔ مستقیم دارد. پوردهقان، محمدی و محمودنیا (۱۶) نیز در پژوهشی دربارهٔ رابطهٔ عزّت‌نفس با رضایت زناشویی دریافتند که بین عزّت‌نفس با رضایت زناشویی رابطهٔ مثبت و معناداری وجود دارد. بشلیده (۱۷) نیز در پژوهشی نشان داد که عزّت‌نفس نقش واسطه‌ایِ کاملی بین رضایت زناشویی و رضایت شغلی دارد.

با توجه به رابطهٔ سبک‌های دلبستگی و عزّت‌نفس (۸) و پیشینهٔ پژوهشی موجود، عزّت‌نفس با دلزدگی زناشویی مرتبط است (۱۵/۱۷). شاید بخشی از اثرگذاری سبک دلبستگی ناایمن بر دلزدگی زناشویی، به‌وسیلهٔ عزّت‌نفس قابل‌تبیین باشد. بنابراین باتوجه به آن‌چه گفته شد، هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر مستقیم و غیرمستقیم عزّت‌نفس بر دل‌بستگی ناایمن و دلزدگی زناشویی معتادان مواد افیونی است.

۲ روش بررسی

روش پژوهش حاضر، هم‌بستگی از نوع تحلیل مسیر و جامعهٔ آماری آن، کلیهٔ مردان سوءمصرف‌کنندهٔ مواد اوپیودی (افیونی) مراجعه کننده به مراکز ترک اعتیاد شهر تهران بود. روش نمونه‌گیری تحقیق، خوشه‌ای چندمرحله‌ای بود که به‌منظور انتخاب نمونهٔ موردپژوهش، ابتدا از بین مناطق ۲۲گانهٔ شهر تهران، ۸ منطقه (که بالای ۴ مرکز ترک اعتیاد داشتند) و از هر منطقه نیز ۳ مرکز ترک اعتیاد، به‌صورت تصادفی انتخاب شد. از میان این مراکز، با توجه به ملاک‌های پژوهش و بیان اهداف پژوهشی و جلب رضایت آگاهانه، ۱۵ ـ ۱۰ نفر (مرد و متأهل) به شیوهٔ تصادفی گزینش شدند و در نهایت، ۲۱۵ نفر جامعهٔ نمونهٔ پژوهش را تشکیل دادند. با در نظر گرفتن عدم همکاری برخی مراکز، مخدوش‌بودن و ناقص پُر شدنِ پرسش‌نامه‌ها، جمعاً تعداد ۲۰۰ پرسش‌نامه مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفت. داده‌های به دست آمده از

[1] Bowlby

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-01]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1396.7.0.57.5]

تحقیق، با استفاده از روش تحلیل مسیر و به کمک نرم‌افزار SPSS تحلیل شدند.

۱) مقیاس دلبستگی بزرگ‌سال کولینز ورید (RASS): این مقیاس شامل خود ارزیابی از مهارت‌های ایجاد ارتباط با شیوهٔ شکل‌دهی به دلبستگی‌های نزدیک است و سه خُرده‌مقیاس دارد که عبارتند از: دلبستگی ایمن، دلبستگی اجتنابی و دلبستگی مضطربِ دوسوگرا. این سه خُرده‌مقیاس، شامل ۱۸ ماده است که با علامت‌گذاری روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای از نوع لیکرت (برای هر ماده، از ۰ «اصلاً ویژگی من نیست» تا ۴ «کاملاً ویژگی من است») سنجیده می‌شود. ضریب آلفای کرونباخِ پرسش‌های هر یک از سبک‌های دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۷۸ و ۰/۸۵ به دست آمده است که نشانهٔ همسانی درونی مقیاسِ دلبستگی است (۱۸). در ایـران نیـز، پاک‌دامن در سال ۱۳۸۰ روایی و اعتبار نسخهٔ فارسیِ این مقیاس را در حدّ مطلوبی گزارش کرده است. پاک‌دامن میـزان اعتبـار آزمـون را بـا اسـتفاده از بازآزمـایی بیش از ۰/۸۰ گزارش کرده است (۱۹).

۲) مقیاس عزّت‌نفس روزنبرگ (SES): این مقیاس، عزّت‌نفسِ کلّی و ارزش شخصی را اندازه می‌گیرد. این مقیاس، شامل ۱۰ عبارتِ کلّی با مقیاس لیکرتیِ ۴ درجه (از «کاملاً موافقم» تا «کاملاً مخالفم») که میزان رضایت از زندگی و داشتن احساس خوب در مورد خود را می‌سنجد. در این مقیاس، ۵ سؤال (سؤالات ۲/۵/۶/۸/۹) به‌صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند و دامنهٔ آن از صفر تا ۳۰ است. به نظر بورنت و رایت (۲۰) مقیاس عزّت‌نفس روزنبرگ یکی از رایج‌ترین مقیاس‌های اندازه‌گیری عزّت‌نفس بوده و مقیاس معتبری در نظر گرفته می‌شود؛ زیرا برای عزّت‌نفس از مفهومی مشابه با مفهوم ارائه شده در نظریه‌های روان‌شناختی دربارهٔ «خود» استفاده می‌کند. این مقیاس، ضرایب هم‌بستگی قوی‌تری نسبت به پرسش‌نامهٔ عزّت‌نفس کوپر اسمیت (SEI) دارد و در سنجش سطوح عزّت‌نفس دارای روایی بالاتری است (۲۰). در پژوهش روزنبرگ، ضریب تکرارپذیری ۰/۹۲ با پایداری داخلیِ عالی با مقیاس‌پذیری ۰/۷۲ برای این مقیاس به‌دست آمده بود و به طور معناداری با دیگر مقیاس‌های عزّت‌نفس، از جمله مقیاس عزّت‌نفس کوپر اسمیت، هم‌بستگی داشت (۲۱). روزنبرگ (۱۹۸۹) گزارش کرده است که این مقیاس، از روایی داخلیِ رضایت‌بخشی برخوردار است (۰/۷۷). هم‌چنین این مقیاس، هم‌بستگی بالایی با پرسش‌نامهٔ ملی نیویورک و گاتمن در سنجش عزّت‌نفس دارد؛ لذا روایی محتوایی آن نیز مورد تأیید است (۲۱).

۳) مقیاس دلزدگی زناشویی (CBM): مقیاس دلزدگی از ۲۱ ماده که نشان‌دهندهٔ نشانگان دلزدگی زناشویی است، ساخته شده است. ۱۷ مادهٔ آن شامل عبارت‌های منفی مانند خستگی، ناراحتی و بی‌ارزش‌بودن و ۴ مادهٔ آن شامل عبارات مثبت مانند خوشحال‌بودن و پُرانرژی‌بودن است. نمره‌گذاری این مقیاس، در یک بازهٔ ۷ درجه‌ای لیکرت در دامنه‌ای از (۱: هرگز) تا (۷: همیشه) می‌باشد که آزمودنی، تعداد دفعات موارد مطرح شده در رابطهٔ زناشویی خود را مشخص می‌سازد. نمره‌گذاری ۴ ماده به صورت معکوس انجام می‌شود و نمرهٔ بالاترِ آزمودنی در این مقیاس، نشانهٔ دلزدگی بیش‌تر اوست. روایی این مقیاس به‌وسیلهٔ محاسبهٔ هم‌بستگی با ویژگی‌های ارتباطی مثبت، مانند نظر مثبت در مورد یک رابطه، کیفیت مکالمه، احساس امنیت، خودشکوفایی، احساس هدف‌مندی، کشش و جاذبهٔ عاطفی نسبت به همسر و کیفیت رابطهٔ جنسی با همسر، به‌طور معنی‌داری گزارش شده است (۲۲). ضریب اطمینان آزمون‌ـ‌بازآزمون ۰/۸۹ برای یک دورهٔ یک‌ماهه، ۰/۷۶ برای دورهٔ دوماهه و ۰/۶۶ برای دورهٔ چهارماهه بوده است. تداوم درونی برای اغلب آزمودنی‌ها با ضریب آلفا بین ۰/۹۱ تا ۰/۹۳ به‌دست آمده است (۲۳). در ایران نیز نویدی (۱۳۸۴) آلفای کرونباخِ این پرسش‌نامه را برای نمونهٔ ۲۴۰ نفری (۱۲۰ پرستار و ۱۲۰ معلم)، ۰/۸۶ به دست آورده است (۱۰).

۳ یافته‌ها

نتایج حاصل از یافته‌های دموگرافیک پژوهش حاضر نشان داد که ۶۴ نفر (۳۲ درصد) در دامنهٔ سنی ۳۰ـ۲۰، ۸۰ نفر (۴۰ درصد) در دامنهٔ سنی ۴۱ـ۳۱ و ۵۶ نفر (۲۸ درصد) در دامنهٔ سنی ۵۰ـ۴۲ قرار داشتند. هم‌چنین یافته‌های جمعیت‌شناختی پژوهش نشان داد که ۳۰ نفر (۱۵ درصد) دارای تحصیلات ابتدایی، ۵۳ نفر (۲۶/۵ درصد) راهنمایی، ۷۴ نفر (۳۷ درصد) دیپلم، ۲۹ نفر (۱۴/۵ درصد) فوق دیپلم و ۱۴ نفر (۷ درصد) دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر بودند. هم‌چنین در بخش آمار توصیفی، یافته‌ها نشان داد که میانگین و انحراف معیار دلبستگی ناایمن (۱۱/۴۲±۱۸/۰۲)، عزّت‌نفس (۱۲/۴±۹۵/۰۷) و میانگین و انحراف معیار دلزدگی زناشویی (۱۰۴/۱۷±۲۰/۰۹) می‌باشد.

نتایج آزمون کولموگروف‌ـ‌اسمیرنف نشان داد که مقدار آمار Z برای هیچ یک از متغیرهای دلبستگی ناایمن، عزّت‌نفس و دلزدگی زناشویی معنادار نمی‌باشد ($p>0/05$)؛ لذا توزیع نمرات متغیرها نُرمال است و پیش‌فرض نُرمال بودن توزیع نمرات متغیرها برقرار است و می‌توان از آزمون‌های پارامتریک برای بررسی فرضیهٔ پژوهش استفاده کرد.

در بخش آمارِ استنباطی نیز نتایج ضرایب هم‌بستگی نشان داد که بین دلبستگی ناایمن و دلزدگی زناشویی، هم‌بستگی معناداری وجود ندارد ($r=0/07$، $p>0/05$)؛ اما متغیر عزّت‌نفس، رابطهٔ منفی معناداری با دلزدگی زناشویی ($r=-0/20$، $p<0/01$) و با دلبستگی ناایمن، هم‌بستگی منفی معناداری ($r=-0/77$، $p<0/01$) را نشان داد. برای بررسی این‌که دلبستگی ناایمن و عزّت‌نفس، توانایی پیش‌بینی دلزدگی زناشویی معتادان را دارد، از تحلیل رگرسیون استفاده شد.

جدول ۱. نتایج تحلیل رگرسیون برای تعیین نقش دلبستگی ناایمن و عزّت‌نفس در پیش‌بینی دلزدگی زناشویی معتادان

متغیر	β	SE	آماره t	مقدار p
دلبستگی ناایمن	۰/۲۳۸	۰/۱۵	۲/۱۷	۰/۰۰۳
عزّت‌نفس	-۰/۳۸	۰/۲۸	-۴/۲۵	۰/۰۰۱

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-01]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1396.7.0.57.5]

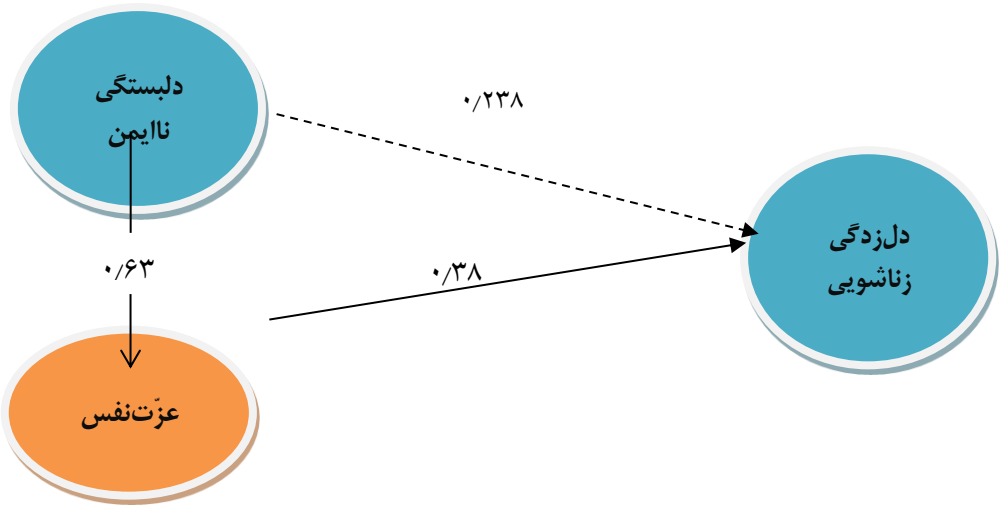
در جدول (۱) ملاحظه می‌شود که با تعدیل اثر عزّت‌نفس و ورود آن به مدل بررسی، ارتباط بین دو متغیر دلبستگی ناایمن با دلزدگی زناشویی، تأثیر هر دو متغیر دلبستگی ناایمن (p=۰/۰۰۳) و عزّت‌نفس (p<۰/۰۰۱) بر دلزدگی زناشویی، معنادار است؛ درصورتی‌که هم‌بستگی دوگانه بین متغیرها نشان داده بود که دلبستگی ناایمن، رابطهٔ معناداری با دلزدگی زناشویی ندارد. در تحلیل رگرسیونِ چندگانه و تحت‌تأثیرِ متغیر عزّت‌نفس، اثر دلبستگی ناایمن بر دلزدگی زناشویی، معنادار شد که نشان از اهمیت تأثیر عزّت‌نفس بر رابطهٔ دلبستگی ناایمن و دلزدگی زناشویی دارد (جدول ۱). اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها در تحلیل مسیر براساس ضرایب بتا بررسی شد که نتایج آن در جدول (۲) آمده است.

جدول ۲. میزان و سطح معناداری اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها در تحلیل مسیر

متغیر	اثر مستقیم	مقدار p	اثر غیرمستقیم	مقدار p
دلبستگی ناایمن بر دلزدگی زناشویی	۰/۲۳۸	۰/۰۰۳	۰/۲۳۹	۰/۰۰۱
عزّت‌نفس بر دلزدگی زناشویی	ـ۰/۳۸	۰/۰۰۱	-	-
دلبستگی ناایمن بر عزّت‌نفس	ـ۰/۶۳	۰/۰۰۱	ـ۰/۱۳	۰/۰۰۱

باتوجه به جدول (۲) نتایج تحلیل مسیر نشان می‌دهد که اثرات مستقیم و غیرمستقیمِ تمامی مسیرهای پیشنهادی در مدل، معنادار می‌باشند. این جدول نشان می‌دهد که دلبستگی ناایمن به‌طور مستقیم (β=۰/۲۳۸ و p=۰/۰۰۳) بر دلزدگی زناشویی اثر می‌گذارد. هم‌چنین به‌طور غیرمستقیم و با اثرگذاری بر عزّت‌نفس (β=۰/۲۳۹ و p<۰/۰۰۱) باعث تغییر در دلزدگی زناشویی می‌گردد. با توجه به این نتایج، فرضیهٔ پژوهش مبنی بر این‌که عزّت‌نفس در رابطهٔ بین دلبستگی ناایمن با دلزدگی زناشویی، نقش واسطه‌ای دارد، تأیید می‌گردد و مدل نظری حاصل از این نتیجه در شکل (۱) نشان داده شده است.

نتیجهٔ تحلیلِ مسیر نشان می‌دهد که دلبستگی ناایمن با کاهش عزّت‌نفس افراد معتاد موجب افزایش دلزدگی زناشویی آن‌ها می‌شود. بنابراین، عزّت‌نفس، نقش مهمی در افزایش دلزدگی زناشویی معتادان مواد افیونی دارد و به عنوان متغیر واسط می‌تواند رابطهٔ دلبستگی ناایمن با دلزدگی زناشویی معتادان را میانجی‌گری کند (شکل ۱).

شکل ۱. مدل نظری حاصل‌شده

۴ بحث

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش واسطه‌ای عزّت‌نفس در رابطه با دلبستگی ناایمن و دلزدگی زناشویی سوءمصرف‌کنندگان مواد افیونی بود. نتیجهٔ تحلیل مسیر نشان داد که دلبستگی ناایمن علاوه بر اثر مستقیم بر دلزدگی زناشویی، می‌تواند به‌صورت غیرمستقیم و با اثرگذاری بر عزّت‌نفس افراد معتاد، دلزدگی زناشویی آن‌ها را تحت‌تأثیر قرار دهد. در خصوص رابطهٔ مستقیم دلبستگی ناایمن با دلزدگی زناشویی معتادان، نتیجهٔ پژوهش حاضر با نتایج تحقیقات طالبی و همکاران (۱۱)، هم‌سو می‌باشد که نشان دادند سبک دلبستگی با تعارضات زناشویی، رابطهٔ معناداری دارد. دیباجی و همکاران (۱۲) نیز در این زمینه نشان دادند که دلبستگی ایمن با رضایت‌مندی زناشوییِ بیش‌تر و دلبستگی غیر ایمن با رضایت‌مندی زناشوییِ کم‌تر، رابطه دارد. هم‌چنین در مورد نقش واسطه‌ایِ عزّت‌نفس در ایجاد رابطه بین دلبستگی ناایمن و دلزدگی زناشویی معتادان مواد افیونی، نتیجهٔ پژوهش حاضر با نتایج مطالعهٔ بشلیده (۱۷) هم‌خوان است: عزّت‌نفس نقش واسطه‌ای کاملی بین رضایت زناشویی و رضایت شغلی دارد. علاوه بر این سالاری (۱۵) نیز در پژوهشی دریافت که عزّت‌نفس با دلزدگی زناشویی رابطهٔ مستقیمی دارد.

در تبیین یافته‌های پژوهش حاضر، چنین می‌توان گفت که افراد با سبک دلبستگی ناایمن به‌دلیل تجارب ارتباطیِ منفیِ خود با افراد نزدیک،

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-01]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1396.7.0.57.5]

معمولاً با گسترش بی‌اعتمادی و دید منفی ناشی از این تجارب، در آینده نیز مانند زندگی زناشویی و ارتباط با همسر، در صمیمی شدن با دیگران احساس راحتی نمی‌کنند و به خود اجازه نمی‌دهند که به راحتی به دیگران اعتماد کنند و به آن‌ها وابسته شوند. در این زمینه، بالبی بیان می‌کند که تجربهٔ ناامنی در رابطهٔ دلبستگی، با ویژگی‌های بی‌اعتمادی، آسیب‌پذیری، حسّاسیّت و مشکلات ارتباطی، هم‌بستگی دارد (۲۴). مؤمن‌زاده نیز نشان داد که افراد دل‌بستهٔ ناایمن، معمولاً در صمیمی شدن با دیگران چندان راحت نیستند و امکان یاری دیگران را در هنگام تنیدگی رد می‌کنند و در ارتباط با همسرشان هم شیوهٔ اجتنابی را اتخاذ می‌کنند (۲۵). این خصوصیات افراد با سبک دلبستگی ناایمن باعث می‌شود تا در زندگی زناشویی نیز به سختی احساس صمیمیّت کنند. این افراد نگرانی افراطی در خصوص رابطهٔ خویش دارند که ممکن است با تلاش همسر برای ایجاد روابط گرم و صمیمانه با آن‌ها نوعی احساس نگرانی و اضطراب به آن‌ها دست دهد و در نتیجه بیش‌تر از همسر خویش فاصله بگیرند. بنابر پژوهش‌های صورت گرفته مشخص شده است که افراد با سبک دلبستگی ناایمن معمولاً اعتقاد دارند که همسران‌شان از آن‌ها می‌خواهند که بیش از آن‌چه احساس راحتی می‌کنند خودمانی و صمیمی باشند (۲۵). از آن‌جاکه یکی از کارکردهای اولیّهٔ دلبستگی، تنظیم درون‌فردیِ تجربه‌های عاطفی است، افراد با دلبستگی ایمن به دنبال حمایت‌های اجتماعی برای کنارآمدن با تنیدگی‌های عاطفی هستند. در حالی‌که افراد با دلبستگی ناایمن گرایش دارند که از راه‌های دیگری همچون الکل و مواد به‌عنوان مکانیزم‌های کنار آمدن استفاده کنند. بنابرنظر اینسورث وقتی کودکانِ دارای دلبستگی ناایمن، با یک موقعیت ناآشنا که اضطراب برانگیز است مواجه می‌شوند، گمان می‌کنند که نمی‌توانند بر حمایت مادر تکیه کنند و لذا به شیوهٔ دفاعی واکنش نشان می‌دهند. این رفتار دفاعی ممکن است به یک بخش فراگیر و تثبیت شدهٔ شخصیت تبدیل شود. به این ترتیب کودک در بزرگ‌سالی بیش‌ازحد متّکی به خود و غیر وابسته است؛ هرگز از بدگمانی خود دست برنمی‌دارد و به دیگران آن‌قدر اعتماد ندارد که بتواند روابطی صمیمانه با آن‌ها برقرار کند (۲۶).

هم‌چنین با توجه به نتیجهٔ پژوهش حاضر و پیشینهٔ پژوهشی در زمینهٔ رابطهٔ معنادار دلبستگی ناایمن با عزّت‌نفس (۸)، در خصوص نقش واسطه‌ای عزّت‌نفس در رابطهٔ بین دلبستگی ناایمن با دلزدگی زناشویی می‌توان گفت که همان‌طور که مطالعات مختلف نشان داده‌اند، عزّت‌نفسِ پایین، شخص را مستعد می‌کند تا در برابر موقعیت‌هایی که خطری ندارند، مضطرب شود. فرد در چنین شرایطی، قادر به واکنش مناسب در برابر عوامل استرس‌زا نبوده، بنابراین عوامل فوق‌الذکر موجب تشدید استرس، اضطراب و تضاد بین‌فردی می‌شود (۲۷). این در حالی است که خستگی عاطفی که یکی از مؤلفه‌های دلزدگی زناشویی می‌باشد، معمولاً پیامد مستقیم تضاد است (۲۸). ویرجینا ستیر به نقش مهم عزّت‌نفس در روابط خانوادگی اشاره می‌کند و معتقد است که عزّت‌نفس پایین با ارتباطِ ضعیفِ بین اعضای خانواده، هم‌خوان است. خانوادهٔ درمان‌گران اغلب بیان می‌کنند که ارتباطات ضعیف در درون خانواده موجب مشکلات خانوادگی شدید، شکست در حلّ مشکلات و فقدان صمیمیت می‌شود (۲۹). این در حالی است که عطاری و همکاران (۳۰) در این‌باره نشان دادند که اگر همسران به دنبال روابط ضعیف زناشویی، نیازهای خود را مطرح نکنند یا در ارتباط با یک‌دیگر به نیازهای هم پی نبرند و به راه‌حل مثبتی برای دست‌یابی به نیازهای‌شان نرسند استرس، ناکامی، سرخوردگی، خشم و سرانجام دل‌زدگی پیدا می‌کنند. به عبارت دیگر نوعی چرخهٔ معیوب بین عزّت‌نفس پایین و دلزدگی زناشویی شکل می‌گیرد؛ به این‌صورت که از یک‌سو، عزّت‌نفس پایین موجب کاهش صمیمت زناشویی و تضعیف روابط بین زوجین می‌شود و روابط ضعیف زوجین نیز بر ارضانشدن نیازهای مختلف زوجین، هم‌چون نیاز به دوست‌داشتن و دوست‌داشته‌شدن و حسّ ارزشمندی آن‌ها اثر می‌گذارد. از سوی دیگر، عدم ارضای حسّ عزّت‌نفس، با افزایش استرس و تنش بین زوجین، موجبات دلزدگی و نارضایتی زناشویی آن‌ها را فراهم می‌کند. تحقیقات صورت گرفته در این زمینه نشان داده‌اند که اگر نیاز به عزّت‌نفس ارضاء نشود، نیازهای گسترده‌تر هم‌چون نیاز به پیشرفت و درک‌کردن محدود می‌ماند و علائمی نظیر افسردگی، بی‌اشتهایی عصبی، اضطراب، خشونت، رفتارهای جنگ‌جویانه و کناره‌گیری روانی- اجتماعی بروز می‌یابند (۳۱).

۵ نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که عزّت‌نفس، عاملی مهم در گرایش به اعتیاد و هم‌چنین زندگی شخصی و زناشوییِ بعد از اعتیاد است که می‌تواند به‌عنوان واسطه، رابطهٔ بین عوامل خانوادگی و شخصیتی مؤثر بر اعتیاد (با پیامدهای روانی و زناشویی) را تحت تأثیر قرار دهد و نارضایتی و دلزدگی زناشویی افراد معتاد را به همراه داشته باشد؛ لذا توجه به نقش مهم عزّت‌نفس در مراکز مشاورهٔ اعتیاد و خانواده و هم‌چنین در آموزش‌های فرزندپروری ضروری به نظر می‌رسد.

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-01]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1396.7.0.57.5]

References

1. Pourallahvirdi M, Rahmani F, Ranjbar F, Ebrahimi H, Ettehadi A. Major causes of drug abuse from the viewpoint of addicted persons referred to addiction treatment centers of Tabriz city, Iran. Archives of Neuroscience. 2016; 3(3): e37653 [Link]
2. Homish GG, Leonard KE, Kozlowski LT, Cornelius JR. The longitudinal association between multiple substance use discrepancies and marital satisfaction. Addiction. 2009 ; 104(7):1201-9. [Link]
3. Molodi A, Shayanmehr EK, Niri FG. The relationship between communication skills and marital burnout with marital commitment in working women and housewives. International Journal of Psychology and Behavioral Research. 2015;4(3): 285-289. [Link]
4. Rahimpour R, Khankeh HR, Fallahi Khoshknab M, Farhoodian A, Farzi M. The evaluation of marital adjustment of the addicts in Isfahan NA groups and their couples. Iranian Rehabilitation Journal. 2012; 10(1):13-7. [Persian][Link]
5. Habibian N, Taghvaie D, Abdollahi M, Dashti S. A comparison between marital satisfaction of addicted spouses visiting addiction treatment centers and marital satisfaction of non-addicted spouses of Qom district. Journal of Applied Environmental and Biological Sciences. 2015; 5(10S): 42-47. [Link]
6. Behzad S, Koolaee AK, Taghvaee D. The comparison of body image, quality of sleep and marital satisfaction among substance abuser and non-substance abuser women. Community Health. 2016; 3(1):31-40. [Link]
7. Mohammadi K, Samavi A, Ghazavi Z. The Relationship between Attachment Styles and Lifestyle with Marital Satisfaction. Iranian Red Crescent Medical Journal. 2016; 18(4):e23839 [Link]
8. Besharat MA, Ganjy P. The moderating role of attachment styles on the relationship of alexithymia with marital satisfaction. Journal of Fundamentals of Mental Health. 2013; 14(56): 324-335. [Persian][Link]
9. Kheyri T, Abdolahi MH, Shahgholian M. Compare emotional intelligence, attachment style and self-esteem in addicts and non-addicts. Journal of Health Psychology. 2013; 2(2): 69-81.[Persian][Link]
10. Babaei Garmkhani M, Madani Y, Gholamali Lavasani M. Investigating the relationship between unrealistic relationship standards and communication patterns and their roles in predicting marital burnout in divorce seeking women. Biannual Journal of Applied Counseling. 2014; 4 (1): 67-84. [Persian][Link]
11. Talebil F, Yagubi A, Mohagegi H, Abdolmohammadi K, Torkaman M, Malekirad AA, et al. The relationship between attachment styles and problem-solving skills with marital conflict. Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences. 2014; 4 (s3): 544-549. [Link]
12. Dibaji Froshani F, Emami Pour S, Mahmoudi G. Relationship between attachment styles and Conflict Resolution Patterns with women's marital satisfaction. Journal of Thought and Behavior. 2009; 2(3): 87-101. [Persian] [Link]
13. Dadgarmoghaddam M, Baseri H, Alipourtabrizi A, Khajedaluee M. The assessment of self-esteem in addicted women. Razavi International Journal of Medicine. 2016; 4(2): e36608. [Link]
14. Nasiry F, Bakhshi Pour Roudsary A, Nasiry S. A prediction of drug use based on self-esteem and emotional intelligence components. Journal of Substance Abuse Addiction Research. 2014; 8(31): 136-146. [Persian][Link]
15. Salary F. Compare the relationship between marital burnout and body image with self-efficacy and self-esteem in successful and unsuccessful female married students of Azad University Jiroft in the 90-91 academic year. International Congress of Culture and Religious Thought, Qom, the center of cultural engineering Steering the General Council of Bushehr; 2014. [Persian] [Link]
16. Pourdehghan M, Mohammadi SH, Mahmoudnia A. The relationship between self-esteem and marital satisfaction among schoolteachers. Journal of Applied Psychology. 2008; 2 (4): 701-712.[Persian][Link]
17. Bashlideh K. Investigate the relationship between marital satisfaction and job satisfaction with regard to the the mediating role of self-esteem in guidance schoolteachers. Journal of the Psychological Achievements (Educational Sciences and Psychology). 2014; 4 (3): 143-160. [Persian][Link]
18. Kamijany M. Comparison of attachment styles in normal adolescents and adolescents with mental retardation educable. Science and Research in Applied Psychology, Islamic Azad University of Khorasgan. 2009; 41: 69-91. [Persian][Link]
19. Mohamad Ali Pour Z, Rostami M, Ghaem Maghami M. Relationship between attachment styles and risk behaviors. Quarterly Journal of Research on Addiction. 2010; 4(15): 83-90.[Persian][Link]
20. Burnett S, Wright K. The relationship between connectedness with family and self-steem in University students. Department of Sociology, Furnam University, 2002.1-42. [Link]
21. Alizadeh T, Farahani MT. Shahr aray M, Alizadeghan SH. The relationship between self-esteem and locus of control with infertility related stress in infertile men and women. Journal of Reproduction and Infertility. 2005; 2: 194-204. [Persian][Link]
22. Pines AM, Nunes R. The relationship between career and couple burnout: implications for career and couple counseling. Journal of Employment Counseling. 2003; 2: 50-64. [Link]

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-01]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1396.7.0.57.5]

23. Adeeb Rad N, Adeeb Rad M. The relationship between marital relationship beliefs with marital burnout, and comparing it with the applicant divorced women and women want to continue their marital life. Counseling Research (Counseling fresh and Research). 2005; 4(13): 99-110. [Persian][Link]
24. Zarei E, Heydari H, Mahmoodi Nodaj M, Askari M, Mohammadi H. The role of attachment styles in predicting of conduct disorder among students. Quarterly Journal of Child Psychological Development. 2015; 1(1): 67-74. [Link]
25. Razegy N, Mazahery MA, Ahadi H. The role of attachment styles in the wife priority selection criteria. Developmental Psychology, Iran Psychologists. 2014; 11(44): 405-415. [Persian][Link]
26. Baghery M, Falah P, Fathi Ashyiani A. Defense and attachment styles in women with drug abuse and non-addicts. Journal of Psychology. 2013; 2(16): 220-236. [Persian][Link]
27. Poncet M, Toullic P, Papazian L, Kentish-Barnes N, Franc J, Timsit O, et al. Burnout syndrome in critical care nursing staff. Am J Respir Crit Care Med. 2007; 175: 698-704. [Link]
28. Baraz Pordanjani Sh, Karimipour F, Ebrahimi Dastgerdi M. Evaluation of the relationship between self - esteem and burnout in nurses of hospitals of Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences. Nursing Research. 2012; 7(27): 44-51. [Persian][Link]
29. Soudani M, Dehghani M, Dehghan zadeh M. The effectiveness of transactional analysis training on the marital burnout and couples quality of life. Journal of Consulting and Family Psychotherapy. 2013; 3(2): 160-180. [Persian][Link]
30. Atari Y, Hoseinpour M, Rahnavard S. Effective communication skills training with communication program Strategy to reduce the feeling of marital burnout in couples. Andisheh Va Raftar. 2009; 4(14): 25-34. [Persian][Link]
31. Mann M, Hosman CM, Schaalma HP, De Vries NK. Self-esteem in a broad-spectrum approach for mental health promotion. Health Education Research Journal. 2004; 19 (4): 357-72. [Link]

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-11-01]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1396.7.0.57.5]